

Milomir Trivun

Fakultet fizičke kulture Univerziteta u Istočnom Sarajevu

SPORTSKO TURISTIČKE MOGUĆNOSTI NACIONALNOG PARKA I OLIMPIJSKE PLANINE KAO VID ORGANIZOVANJA AKTIVNOSTI U PRIRODI

1. UVOD

Nacionalni park "Sutjeska" nalazi se u istočnom dijelu Republike Srpske, između planina Maglić (2386m), Volujak (2337m) i Zelengora (2014m), u sli-vnom području rijeke Sutjeske. U sastav nacionalnog parka "Sutjeska", sem Tjentišta, koji najznačajniji i najposjećeniji dio Parka, tu su i poznata jezera: Orlovačko, Crno, Bijelo, Donje i Gornje Bare, te zaštićeni prirodni rezervat Perućica. U širem području Nacionalnog parka "Sutjeska" su poznata jezera: Štirinsko, Kotlaničko, Borilovačko (Jugovo), te Trnovačko u graničnom pojasu sa Crnom Gorom. Nacionalni park "Sutjeska" zahvata površinu od 17.259 hek-tara ekološki i ambijentalno jedinstvenog područja Republike Srpske. Šume za-hvataju 66% površine Parka, a ostalo čine livade, planinski pašnjaci i goleti. Definisano područje Nacionalnog parka dobilo je 1962. godine. Prirodni pejzaž Nacionalnog parka "Sutjeska" satkan je od brojnih sadržaja: dubokih riječnih dolina, visokih planina, sa vrhovima i preko 2.000 m, planinskih goleti, ledničkih oblika reljefa, planinskih (ledničkih) jezera, kvalitetnih listopadnih i četinarskih šuma, degradirane vegetacije, planinskih livada i pašnjaka i sl. Bogatstvo biljnog i životinjskog svijeta, na relativno malom prostoru, stalan je izazov za mnoge botaničare, zoologe, geografe, posebno hidrologe, klimatologe, geomorfologe, turizmologe... Posebne zone turističke ponude su lednička (cirkovna) jezera: Orlovačko, Crno i Bijelo jezero, Donje i Gornje Bare. Uglavno to su zone lje-tnjeg odmora i rekreacije, izletničkog i kamp turizma, sa mogućnostima lovnog i ribolovnog turizma. Turistička posebnost Nacionalnog parka Sutjeska predsta-vljavaju pripadajući dijelovi Zelengore, maglića i Volujaka.

Nacionalni park Sutjeska uvršten je u Evropsku federaciju parkova – EUROPARK, što ukazuje na njegovu vrijednost ali i na obavezu očuvanja i unapređenja tih vrijednosti. Receptivne usluge brojnim posjetiocima: sportistima, planinarima, izletnicima, avanturistima, učesnicima raznih skupova, pružaju

Hotel Mladost i dr. Na raspolaganju korisnicima su uređeni sportski tereni za: fudbal, košarku, odbojku, te veliki otkriveni bazen koji zauzima površinu 16.000 metara kvadratnih, pa je osim plivanja pogodan i za vožnju kajaka, kanua i drugih aktivnosti vezane za vodu.

Turističku ponudu Nacionalnog parka upotpunjuju i razne manifestacije, a među poznatije ubrajamo: reli Sutjeska i Dan Evroparka, kao i Vidovdanski pohod na maglič, i pohod na Jezera Zelengore.

1.1. Dosadašnja istraživanja

Gnjato i sar (2005) ističu da se Nacionalni park "Kozara" nalazi u centralnom dijelu planinskog masiva Kozare. Prostire se pravac jug – sjever 7 km i pravac istok – zapad 3 – 6 km. Zahvata površinu od 3.375 hektara, od čega je 97% teritorije pod šumama.

Istorijske, kulturne i u dobroj mjeri prirodne vrijednosti bile su osnov za izdvajanje tog dijela Kozare u područje od posebnog nacionalnog značaja, odnosno u područje nacionalnog parka (1967).

Bioklimatske specifičnosti (čist vazduh), umjerene temperature, umjerena vlažnost vazduha, visoka insolacija i dr) i ambijentalnost prostora, kojoj pečat daju ekološki zdrave četinarske i listopadne šume, Kozari daju epitet vazdušne banje, što je čini zonom sve uspješnijeg zdravstvenog, sportskog i rekreativnog turizma.

Gnjato i sar (2005) Olimpijska ljepotica Jahorina smještena je u istočnom dijelu Republike Srpske. Turistički centar Jahorina udaljen je od Sarajeva 28 km, odnosno 12 km od Pala. Pripada dinarskom planinskom sistemu i pruža se pravac sjeverozapad. Nagib reljefa Jahorine pružaju mogućnost razvoja svih vidova zimskih sportova, za početnike pa do vrhunskih sportista.

Tomova i sar (2003) ističe Wellness kao nešto različito u savremenom turizmu kao sportskom produktu. To je forma na individualnu slobodu, stil života i izbor na drugačije aktivnosti (fitnes, tenis, golf, Woodball, kineska gimnastika i drugo. Doprinosi održavanju dobrog zdravlja i estetski nadgrađen izgled prožiman sa prijatnim doživljajem. To je ideja koja može da ima širokou primjenu u turizmu i sportu. Posebno je značajno što se u takvim uslovima investira dobra sportska baza i konfor. Drugi akcenat pitanja je primjenljivost: profesionalizam i visok kvalitet na ponuđene usluge. To znači da fakulteti za fizičku kulturu treba kineziološke aktivnosti masovno da koriste za vrijeme godišnjeg odmora.

Quammen (2006) Nacionalni park je često rezultat suprotnih kolektivnih ciljeva: sanjarskih, ali i promišljenih; sebičnih ali i požrtvovanih; lokalnih, ali i globalnih po važnosti. Za razliku od himne i zastave, nacionalni park postoji u

konkretnim sferama geografije, biologije i gospodarstva – kao i u sferi simbolike. Ima svoje stanovnike i fizičke granice. Ima svoje dobiti i gubitke, svoje prijatelje, ponekad i neprijatelje, ima auru trajne posvećenosti, kao mjesto koje je društvo odlučilo izdvojiti i zauvijek zaštititi. No koliko to traje zauvijek? U posljednja dva desetljeća bilo je snažnih reakcija na samu ideju nacionalnih parkova ili barem na najkraći i najzadrtiji oblik te ideje. Jednostavno rečeno tema je "parkovi ili ljudi". U suštini, kritičari žele reći da se ciljevi očuvanja prirode ne mogu postići samo označavanjem dijelova okoliša, njihovim proglašavanjem parkovima te izbacivanjem ili isključivanjem ljudi koji od te zemlje pokušavaju preživjeti. I to je dio istine. Pristupiti očuvanju okoliša samo izolacijom, politički je neizvodljivo na planeti sa šest i po milijardi ljudi; osim toga je nehumano i nepravedno. Korist od toga uglavnom imaju daleki, imućni članovi društva, dok troškove uglavnom plaća nemoćno mjesno stanovništvo koje se trudi preživjeti. Ljudski pritisak i potrebe svakako će pobijediti, učinit će da svaki nepopularni i nedemokratski park potone kao previše nagnuti brod. Odemo li u krajnost, mogli bismo ustvrditi da je zaštita prirode i biološke raznolikosti osnivanjem nacionalnih parkova samo još jedan elitistički oblik kulturnog imperijalizma.

Mitchell (2006) U razdoblju istorije koje karakterišu nestalnost institucija, utješno je znati da parkovi, nakon svih tih godina, ostaju najbolja zamisao koju je Amerika ikad imala. Britanski diplomata James Bryce izrekao je tu tvrdnju 1912. godine, kada su Sjedinjene države imale svega nekoliko parkova, a savezna agencija koja će se o njima brinuti neće biti osnovana još četiri godine. Kako vrijeme leti. Za deset godina otvarat ćemo šampanjac u povodu stogodišnjice Službe nacionalnih parkova. Ako uopšte peostane dovoljno nepogaženih vrijednosti koje zaslužuju zdravicu, s obzirom na razvoj događaja u posljednje vrijeme. Služba parkova i sistem koji nadgleda veoma su se promjenili od 1916.

Većina istoričara slaže se da "najbolja američka zamisao" potiče od Georgea Calina, slikara koji je 1832. godine nakon putovanja na kojem je crtao plemena Velikih ravnica, izrazio nadu da bi vlada mogla izdvojiti veliki dio američkog zapada kao "nacionalni park, sa svojim ljudima i životinjama, u svoj njihovoj prirodnoj divljini i ljepoti". No morale su proći 32 godine dok Sjedinjene Države nisu učinile prvi nesiguran korak u tom smjeru, predavši Kaliforniji dolnu Yosemite i obližnju šumu mamutovaca, dotad u saveznom vlasništvu. Ona ih je trebala zaštititi i sačuvati za rekreativce i dobrobit cijele nacije. Osam godina kasnije, Kongres je osnovao Yellowstone kao prvi službeni američki nacionalni park. Yosemite je postao savezni nacionalni park 1890.

Lerman (2006): U jeku turističke sezone sa svih nas strana – u hotelima, turističkim agencijama, na televiziji i internetu – bombarduju idilične slike

Kornata iz zraka: plavo more i nebo, razasuti otoci i otočići najgušćeg arhipelaga u Sredozemlju. No spustimo li se na kopno, krenete li u istraživanje toga nacionalnog blaga, otkrit ćete da situacija nije baš idealna. Mnoge uvale prekrivene su smećem koje morske struje s juga donose u podmorje i na obale kornetskih otoka. Kako kaže stručni vodič u tom nacionalnom parku. "Kornati su kao mreža otočića koja hvata sav otpad." jeste li to znali? Jeste li znali da naš drugi ponos, Nacionalni park Plitvčka jezera, u svojim granicama već više od 30 godina ima odlagalište otpada? A da dio onečišćenja iz kanalizacija Drniša i Knina podzemnim tokom završava u Nacionalnom parku Krka? Koliko smo zapravo svjesni problema u svojim nacionalnim parkovima? I dok se naša zemlja diči svojim prirodnim ljepotama i slikama nacionalnih parkova privlači turiste iz cijelog svijeta, ulaže li dovoljno u zaštitu tih blaga? Od krivolova i nezakonite gradnje, neučinkovitog zakonodavstva i birokracije do nedovoljno novca i globalnih klimatskih promjena – izazovi s kojima se susreću stručnjaci i djelatnici naših nacionalnih parkova brojni su. Njihov je posao sačuvati naša nacionalna blaga za buduće naraštaje.

Vučković i sar. (2002). Kamping hoteli, turistička naselja i slično u suštini ovaj oblik samo iz daleka liči na kampovanje. Nekadašnje šatore zamenili su kolibe, bungalovi i mala zidana zdanja. Od hotela se razlikuju samo po tome što se nalaze u usamljenim i dobro izabranim predjelima. Često imaju oblik luksuznih hotela sa raznim sportskim objektima, bazenima, mestima za zabavu pa čak i animatore zadužene da organizuju zabavni život naselja. Izbor nekog od navedenih načina zavisi od ličnih i porodičnih prohtjeva i ukusa. Za onoga ko se prvi put opredjelio za kampovanje važno je da napravi pravi izbor opreme. Bilo kako, opšti je utisak da se kampovanje može sprovesti u različitim predjelima, u zavisnosti od cilja koji želimo postići i aktivnosti koje sprovodimo.

Golubović (2006). Naselje Žabljak ima najvću nadmorsku visinu na Balkanu (1.465m), te pruža odlične uslove za sve aktivnosti na snijegu. Nalazi se u središtu nacionalnog parka "Durmitor", okružen je sa 23 planinska vrha, od kojih je najviši Bobotov kuk sa 2523 m nadmorske visine. Tereni za skijanje su različite težine, nalaze se na visinama od 1.400 do 2.213 m, a povezuje ih osam vučnica i četiri dvosjedešnice. Najduži i najteži uspon je Bobotov kuk (3.500m) i njega biraju iskusni skijaši, dok se ostali uglavnom opredjeljuju za Savin kuk, koji takođe ima odlično uređene staze. Za skijaše su uređene i staze Bosača, 1.700 m i Javorovača 400m.

Vukašinović (2006): Blage padine i odlične staze uvrstile su Jahorinu među najatraktivnije planinske centre. Snijeg se ovdje zadržava od oktobra do maja, a tokom zimske sezone debljina snježnog pokrivača iznosi u prosjeku 1, 75m. Najviši vrh je Ogorjelica, sa 1.916 metara nadmorske visine. Ljubiteljima

skijanja na raspolaganju je preko 20 kilometara odličnih staza za alpsko skijanje, koje su uređene pre više od 20 godina za potrebe zimskih olimpijskih igara. Skijaški tereni su povezani sa četiri ski lifta, četiri dvosjeda, koji svakog sata mogu da prevezu 7.500 skijaša.

Grujić (2006): Bansko je smješteno u podnožju planine Pirin, na 930 m nadmorske visine, pod vrhom Vihren (2.914m) koji je poslije Musale drugi po visini u Bugarskoj i treći na Balkanu. Skijališta u ovom gradiću izgradili su Austrijanci. Skijalište je podjeljeno na četiri ski-puta, sa 11 uređenih staza u dužini od 60 km.

Najstariji i najpoznatiji skijaški centar u Bugarskoj je Borovec. U 19. vijeku bio je lovni rezervat bugarskih careva, a danas je veliki ski – centar s vrhunskim hotelima, modernim ski-liftovima i savremenim ski stazama. Vrh Musala (2.925m) najveći je na Balkanskom poluostrvu. U okviru planinskog centra postoji oko 40 km uređenih staza, na nadmorskoj visini između 1.315 m i 2.543 m, koji nudi odlične uslove za sve vrste ski sportova, alpsko skijanje, snoubord, kros kantri, skijaške skokove i biatlon.

Isaković (2006): Šamoni je pravo mjesto za otkrivanje svih draži francuskih Alpa. Ovaj gradić od 10.000 stanovnika, u oblasti Gornji Savoj u istočnoj Francuskoj, podno najvišeg vrha Evrope Mon Blana, ponikao je u dolini Šamoni, na 1.032 m, između masiva Egij Ruž i Mon Blana. Jedan je od najstarijih zimskih centara na svijetu, gdje je 1924. organizivana prva zimska Olimpijada. Šamoni obiluje strminama planinskim usjecima, glečerima, vrhovima iznad 3.000 m, čak i zamrznutim vodopadima, pa nije čudo što je svjetski centar alpinizma i planinarstva i što se baš ovdje nalazi nacionalna škola skijanja. Iznad šamonija je vrh Egij di Midi, na 3.842 m, odakle polazi najduži spust na svijetu, preko lednika dugog 22 km. To je i najviši vrh s kojeg možete da se spustite na skijama, a do njega je izgrađena najviša žičara na svijetu. Preko 170 km staza za alpsko i 40 km za kros kantri skijanje povezuje 48 ski-liftova, a terene za sve tipove skijaša ravnomjerno su raspoređeni; 48 km čine lake, 70 km srednjeteške i 34 km teške staze. Iskusni skijaši vole stazu "La vert", čuvenu po spustu i slalomu "Kandahar".

2. PREDMET, PROBLEM I CILJ ISTRAŽIVANJA

2.1. Predmet istraživanja predstavlja

Predmet istraživanja predstavlja iznalaženje mogućnosti vezane za aktivnosti u prirodi kao što su: planinarenje, orijentacija na zemljištu, alpinizma, kajakrenje, veslanje, kao i drugi vidovi aktivnosti vezane u zimskom periodu kao što su. Alpsko skijanje, nordijsko trčanje i biatlon.

2.2. Problem istraživanja

Problem istraživanja je mogućnost organizivanja aktivnosti u prirodi na Olimpijskoj planini Jahorini i Nacionalnom parku Sutjeska za studente Fakulteta fizičke kulture Univerziteta u Istočnom Sarajevu.

2.3. Cilj istraživanja

Osnovni cilj istraživanja je mogućnost i način organizovanja aktivnosti u prirodi Nacionalnog parka Sutjeska i Olimpijske planine Jahorina.

3. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Tokom istraživanja koristila se deskriptivno komparativna analiza sadržaja iz programa Zimskih sportova i Aktivnosti u prirodi tokom 1997-2007. godine.

4. REZULTATI I DISKUSIJA

Od 1997 pa do 2007 svake godine studenti Fakulteta fizičke kulture u zimskom period, imaju kurs skijanja u III i IV godine na Jahorini, a u trećoj iz predmeta aktivnosti u prirodi u periodu juna i jula borave na lokalitetu Nacionalnog parka Sutjeska gdje prema utvrđenom planu i programu obavljaju razne aktivnosti kao na primjer: kajakarenje, orijentacija u prirodi, terenske igere, igre na vodi, primjenjeno plivanje, planinarenje, elemente iz alpinizma; kao i druge sportsko-rekreativne aktivnosti: igranja fudbala, odbojke, košarke i td.

5. ZAKLJUČAK

Organizovanje aktivnosti u prirodi za studente Fakulteta fizičke kulture Univerziteta u Istočnom Sarajevu na lokalitetu Nacionalnog parka Sutjeska i olimpijske planine Jahorine kao sportsko-turističke destinacije je moguća. U ljetnom periodu mjeseca juna i jula svake godine studenti III godine borave na Tjentištu i u okviru programa aktivnosti u prirodi imaju: orijentaciju na zemljištu, kajakarenje, planinarenje, elementi alpinizma, terenske igre, igre na vodi, primjenjeno plivanje, kao i druge sportske aktivnosti: fudbal, odbojku. U zimskom periodu već deset godina za redom u mjesecu februaru, a dijelom i marta studenti III i IV godine imaju desetodnevni kurs skijanja. Prema tome osim ovih sportskih aktivnosti moguće je organizovati i druga sportska takmičenja, a koja se tiču aktivnosti u prirodi. Osim edukacije studenata Fakulteta fizičke

kulture tokom aktivnosti u prirodi moguća je animacija šire populacije u sportsko rekreativne svrhe bez obzira na pol i uzrast.

LITERATURA

1. Golubović, G., Gajić, B., (2006): Na Durmitoru, u kovitlacu pahulja. Blic – ekstra izdanje br. 5. 20-21.
2. Gnjato, R., Trbić, G., Marinković, D., Gnjato, O., Lojović, M. (2005): REPUBLIKA SRPSKA – Turistički potencijali. Zavod za udžbenike i nastavna sredstva Istočno Sarajevo. 109-117 i 275-289.
3. Grujić, LJ. (2006): Veličanstven pogled s Vihrena. Raj za skijaše i bordere. Blic – ekstra izdanje br. 5. 26-29.
4. Isaković, J. (2006): Padine pod Mon Blanom. Blic – ekstra izdanje br. 5. 48-50.
5. Lerman, I., (2006): Naličje naših parkova. NATIONAL GEOGRAPHIC. Br. 10. 84-94.
6. Mitchell G. John. (2006) Ugrožena utočišta. NATIONAL GEOGRAPHIC. Br. 10. 74-84.
7. Tomova, S., Džambazovski, K. (2003): WELLNESS – IDEJATA - NOVA STRATEGIJA VO TURIZMOT I SPORTOT. Fizička kultura, godina 31, br.1. 73-75.
8. Vučković, S., Savić, Z. (2002): Aktivnosti u prirodi. Fakultet fizičke kulture Univerziteta u Nišu. 249-252.
9. Vukašinović, D. (2006): Olimpijske padine. Blic – ekstra izdanje br. 5. 24-25.
10. Quammen, D. (2006): Budućnost parkova- Ugrožena zamisao. National Geographic, br. 10. 54-74

SPORTS AND TURIST OPPORTUNITIES OF THE NATIONAL PARK AND THE OLYMPIC MOUNTAIN AS THE WAYS OF ORGANIZATION OF THE ACTIVITIES IN THE COUNTRY

SUMMARY

The basic aim of the study is to define the opportunities of the organization of the activities in the country the students of Faculty of Physical Education at University of East Sarajevo, all that in the locality of National Park Sutjeska and Olympic Mountain Jahorina, that are sports and turist destinations. Besides the edukation of the students of Faculty of Phisical Education during the activities in the country, the aim of the study is to stimulate the population to take part in sports and recreation without distinction of sex and age.

Key words: *sport, turism, national park, olympic mountain, recreation, country*